

Kokoomus sekä SDP porvariston ja työväen asialla

PAAVO NISKANEN

ABSTRACT:
Class interests in the politics of the Conservative Party and the Social Democratic Party

It is claimed that today parties are parties for the common good and not class parties. This content analysis investigate how the National Coalition Party /Conservative Party of Finland and the Finnish Social Democratic Party further class interests of the bourgeoisie and the working class in their political programmes and in the law making of the Parliament. Empirically, the study focuses on political programmes and legislative initiatives. The analysis shows that both parties are primarily common good parties. The common interests take the largest share of the programme statements, 76 per cent for the Conservative Party and 66 per cent for the Social Democratic Party. The common good aims are less central in the legal initiatives. Class party nature seems subdued in both types of data but some differences between the parties can be seen. In the Conservative Party programme statements only three per cent is devoted to class interests of the bourgeoisie and five per cent to working class interests. In parliament, the party furthers interests of the bourgeoisie in ten per cent of the legislative initiatives. Working class interests are served in five per cent of the initiatives. The class aspect is slightly more visible among the Social Democrats who supported working class interests in 17 per cent of the programme statements (only two per cent were tilted towards the bourgeoisie). In the Parliament, the Social Democrats made initiatives for the working class in 14 per cent of the cases and for the bourgeoisie in three per cent of the cases.

Johdanto

Kokoomuksen poliittiset kilpailijat väittävät puolueen ajavan yksipuolisesti porvarien ja varakkaiden yhteiskunnallisia etuja. Kokoomus itse pyrkii esiintymään kaikkien väestöryhmien, myös työväestön, etujen vaalijana (Haatainen 2002; Vares 2008, 438). Porvarillisten puolueiden edustajat väittävät vuorostaan SDP:n esiintyvän yksipuolisesti työväestön ja vähävaraisten etujen ajajana. SDP itsekin korostaa viimeksi mainittujen väestöryhmien etujen vaalimista (Isohookana-Asunmaa 2006, 390; Nykypäivä 27.11.2009; SDP:n periaateohjelma 1987, 2).

Poliittiset puolueet haluavat nykyisin esiintyä yleispuolueina. Se kuvastaa yhteiskunnan muuttumista, kun luokkaintressit eivät törmää vastakkain yhtä rajusti kuin muutama vuosikymmen aikaisem-

min. Porvarilliset puolueet ovat hyväksyneet vasemmistopuolueet tasavertaisina toteuttamaan yhteiskunnan kehittämistä ja eri luokkien intressien tyydyttämistä. Kokoomus ei enää ole vanhoillis-konservatiivinen, kuten 1900-luvun alussa, jolloin se suhtautui vasemmiston esittämiin uudistuksiin useimmiten kielteisesti ja halusi säilyttää yhteiskuntarakenteet muuttumattomina (Mickelsson 2008, 110; Jakobson 1992, 117). Vasemmistopuolueet ovat luopuneet sosialismin toteuttamisesta vallankumouksen avulla. Ne haluavat käyttää poliittista demokratiaa rakentaessaan yhteiskuntaa reformien avulla (Nousiainen 1998, 75; Paastela 2006, 95).

Poliittisen kamppailun muutos ei kuitenkaan ole poistanut yhteiskunnallista intressikamppailua, vaan oikeisto ja vasemmisto ovat useinkin erimielisiä kehityksen linjasta ja yksityiskohtaisesta toteuttami-

sesta. Marxilainen historiallinen materialismi tulkitsee tämän johtuvan siitä, että yhteiskunnassamme on edelleen olemassa luokkia, joiden intressit eivät kaikilta osin ole yhteneväiset. Marxin mukaan luokkaetujen ristiriidat ovat yhteiskuntaa liikkeessä pitäviä voimia (McLellan 1998, 319; Kivinen 1987, 248; Thompson 1991, 209).

Marxilaisen historiallisen materialismin luokkajako

Tässä tutkimuksessa tarkoitetaan historiallisella materialismilla Marxin ja Engelsin käyttämää teoriaa. Marxisin luokkateoria määrittelee luokaksi joukon ihmisiä, joilla on yhteinen suhde työhön ja tuotantovälineisiin. Tämä luokkakäsite eroaa ei-marxilaisen tutkijoiden luokkakäsitteestä, jossa ei pidätä tuotantoa luokkamäärityksen ensisijaisena perusteena. Ei-marxilaisilla tutkijoilla luokkajakojen perusteena ovat ihmisten tulot, varallisuus, yhteiskunnallinen arvostus ja ihmisten oma käsitys luokastaan. Marxisin mukaan luokalla on kollektiivinen yhteinen tietoisuus, jonka on synnyttänyt yhteinen asema työprosessissa ja suhde tuotantovälineisiin eli materiaalinen perusta (McLellan 1998, 3). Luokkajaon lisäksi yhteiskunnallisen kamppailun aiheuttajia ovat mm. sukupuoli ja rotu (Pesonen ym. 1993, 123). Marxilaisten tutkijoiden mielestä rotu ja sukupuoli ovat ristiriitojen aiheuttajina toissijaisia tekijöitä. Työväestö ja porvaristo käyvät etukamppailuaan vain yhtenäisinä taloudellisinä luokkina sukupuoli- ja rotueroista riippumatta. Myös eräät ei-marxilaiset tutkijatkin pitävät aineellista tuotantoa ensisijaisena tai ainakin merkittävänä yhteiskunnallista kehitystä ylläpitävänä tekijänä (Nieuwbreeta & De Graaf 1999, 23).

Marxilainen historiallinen materialismi jakaa teollisen eli kapitalistisen yhteiskunnan jäsenet kolmeen luokkaan: porvaristoon, työväenluokkaan ja keskiluokkaan eli pikkuporvaristoon. Näiden lisäksi eräät marxilaiset pitävät talonpojistoa erillisenä luokkana (Chesnokov 1969, 179; Poulantzas 1970, 94; Giddens 2001, 282).

Tiivistetysti marxilainen tuotantoasemaan perustuva luokkajako ja luokkatunnukset ovat seuraavat:

1. Porvaristolla on luokkatunnuksena kapitalistisessa yhteiskunnassa omistusoikeus tärkeimpiin pääomiin. Sen perusteella sillä on kontrollivalta fyysisiin tuotantovälineisiin, investointien ja pääoman

kasaantumisprosessin suuntaamiseen sekä työvoimaan. Porvaristoon kuuluvat pääomien omistajien lisäksi suurten yritysten johtajat, jotka kontrolloivat porvariston edustajina pääoman uusintamisprosessia. Määräävän taloudellisen asemansa perusteella porvaristo on kapitalismin johtava luokka (Wright 1979, 70; Giddens 1986, 160).

2. Keskiluokalle on tunnusomaista itsenäinen tuotantoasema, johon liittyy vähän työntekijöiden kontrollointia. Tähän luokkaan kuuluvat pienyritykset, jotka omistavat käyttämänsä tuotantovälineet ja joilla on enintään kaksikymmentä työntekijää palveluksessaan. Itsenäisessä asemassa palkansaajina työskentelevät toimihenkilöt ja itsenäiset ammattiharjoittajat kuuluvat tähän luokkaan. Keskiluokalla ei ole ensisijaista vastustajaa markkinataloudessa käytävässä intressikamppailussa, vaan se pyrkii säilyttämään itsenäisen asemansa kilpailussa muiden luokkien kanssa (Poulantzas 1975, 193–94; Thompson 1991, 782; Giddens 1986, 186).

3. Talonpojistoa ovat maa- ja metsätaloutta omilla tuotantovälineillään harjoittavat henkilöt ja heidän avustavat perheenjäsenensä. Talonpojiston tuotantoasema on itsenäinen kuten muunkin keskiluokan. Sen yhteiskunnallista asemaa uhkaa ensisijaisesti porvariston varakkain fraktio, joka hallitessaan pääomien käyttöä ja lisäarvon tuotantoa pyrkii alistamaan talonpojiston taloudellisen valtansa alle (Chesnokov 1969, 178; Thompson 1991, 239).

4. Työväestön muodostavat eri tuotantoalojen työntekijät ja alemmat toimihenkilöt, joiden luokkatunnuksena on saada toimeentulonsa palkkatyöstä myymällä työvoimaansa yksityisille tai julkisille työnantajille. Lisäksi tunnusomaista työväenluokkaiselle asemalle on se, että alempien toimihenkilöiden työ luo lisäarvoa pääoman omistajille eli työnantajille. Työväestö ei omista tuotantovälineitä, vaan sen jäsenet käyttävät työnantajansa välineitä. Työntekijän luokka-asemassa olevat toimivat tuotannossa työnantajansa johdon ja valvonnan alaisina. He käyvät luokkakamppailua pääasiassa porvaristoa vastaan (Kerkelä 1984, 58–60; Giddens 1986, 198; McLellan 1998, 49).

Jokaisella luokalla on luokka-asemastaan johtuvat luokkatunnukset. Ne voivat olla päällekkäisiä eli usean luokan tunnukset voivat vaikuttaa saman henkilön yhteiskunnalliseen asemaan. Päällekkäisyyttä on eniten talonpojiston ja muun keskiluokan sekä porvariston ja keskiluokan raja-alueilla (Thompson 1991, 799; Chesnokov 1969, 203).

Erityiset ja yhteiset luokkaedut

Määritelmää luokkaeduista on vaikea löytää konkreettisesti ja yksiselitteisesti marxilaisilta luokkatutkijoilta. Se johtuu paljolti siitä, että niiden toteaminen yhteiskunnallisessa todellisuudessa on usein ongelmallista. Luokkaedut perustuvat ihmisten sosiaalisiin ja osin yksilöllisiin tarpeisiin, jotka samoin kuin itse luokat ovat viimekädessä peräisin yhteiskunnan rakenteista. Luokkaetuihin eli luokkaintresseihin kuuluvat kaikki ne asiat ja yhteiskunnalliset tarpeet, joiden avulla luokka ylläpitää olemassaolonsa kannalta välttämättömiä ehtoja. Jokseenkin yksimielisiä ollaan siitä, että voidakseen toteuttaa tuotannollisen ja yhteiskunnallisen asemansa ylläpitämisen ja uusintamisen, luokkien on puolustettava etujaan kilpailussa toisten luokkien kanssa (Wright 1979, 79; Siisiäinen 1992, 34). Luokan rakentuminen pohjaa yhteisiin luokkaintresseihin. Luokkaintressit ovat joko potentiaalisia tai todellisia luokkataistelun kohteita. Jotta luokka voi käydä yhteiskunnallista ja taloudellista luokkataistelua, sen on oltava luokkatietoinen ja sillä on oltava oma ideologia (Poulantzas 1970, 117–118; Siisiäinen 1992, 31–34; *The Relevance of Marxism Today*).

Kaikki tutkijat eivät määrittele kansalaisten etuja tai osaa niistä luokkaeduiksi. Merkittävä osa tutkijoista katsoo, että erityisten luokkaetujen olemassaoloa on vaikea todeta tai niiden olemassaoloa ei haluta tunnustaa (Sundberg 1996, 13; Nousiainen 1998, 31; Jansson 199, 82; Blom 1992, 15).

Luokkaedut ovat sidoksissa luokan toimintaympäristöön. Luokkaedut voivat olla joko yhteiskuntapoliittisia, taloudellisia tai ideologisia. Luokan yhteiskuntapoliittiset edut edellyttävät, että sen yhteiskunnallinen ja poliittinen asema on vähintään tasavertainen. Mikään kapitalismin luokista ei voi käydä kamppailua yhteiskunnallisesta asemastaan, ellei se voi vapaasti järjestäytyä. Sen vuoksi kaikkien luokkien etu on yhteiskunnallinen ja poliittinen tasarvo. Taloudellinen etu vaatii sellaista tuotantosuhteiden tilaa, jonka puitteissa luokka ja sen jäsenet voivat säilyttää ja kehittää tuotannollis-taloudellista asemaansa. Luokkatoimijan kaikki yhteiskunnalliset tavoitteet eivät ole luokkaintressejä. Esimerkiksi yksilön pyrkimys saavuttaa tietty asema ryhmässä on yksilön eikä luokan etu (Wright 1979, 78; Lindgren 1977, 75).

Kukin luokka on luokkaetuja ajaessaan kanssakäymisessä toisiin luokkiin. Luokan merkitys so-

siaalisena voimana riippuu siitä, kuinka voimakas vaikutus sillä on toimintaverkossa. Luokkataistelun seurauksena yhteiskunnan kaikki luokat ovat kehittyneissä teollisuusmaissa saaneet poliittiset oikeudet.

Luokkavastakohtien vähentyessä on syntynyt luokkien yhteisiä etuja, joita ovat muun muassa julkinen valta, rauhan ja sosiaalisen turvallisuuden säilyttäminen, ympäristönsuojelu, terveydenhoito, koulutus ja sivistys. Yhteisetu synnyttää sosiaalista kumppanuutta, joka on tietyissä rajoissa välttämätöntä yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Sosiaalinen kumppanuus ei poista erityisten luokkaetujen ristiiriitaa. Kapitalisessa yhteiskunnassa luokat käyvät keskenään luokkataistelua, vaikka ne tarvitsevat myös tietyn määrän sosiaalista kumppanuutta ja yhteistoimintaa.

Aiempi puoluepolitiikan tutkimus

Marxismen mukaan puolueiden ensisijaisena tehtävänä on kansalaisten luokkaetujen ajaminen (Paastela 1985, 243; Chesnokov 1969, 212). Poliitiikan sosiologia pitää puolueita kollektiivisen toiminnan formaaleimmin organisoituneina muotoina, jotka keskittyvät intressien toteuttamiseen (Siisiäinen 1992, 88; Wright 1979). Eräät ei-marxilaiset puolueoteoretikot, kuten Maurice Duverger, ovat lähellä marxilaista puoluemääritelmää, koska pitävät puolueita modernien yhteiskuntien poliittisten konfliktien toimijoina ja niihin erikoistuneina organisaatioina, jotka ovat eriytyneitä, hierarkkisia sekä kehittyneet valtataisteluun soveliaiksi. Ne edustavat erilaisten yhteiskunnallisten voimien intressejä. Duverger ja muut ei-marxilaiset politiikantutkijat eroavat marxilaisuudesta siinä, etteivät he tunnusta puolueiden yhteyttä luokkien tuotantosuhteisiin (Duverger 1966, 105). Eräät puolueoteoretikot näkevät puolueiden ensisijaisena tehtävänä tuoda esiin yksilöiden intressejä (Mickelsson 2007, 31; Nousiainen 1998, 30). Puolueiden tehtävänä mainitaan myös kansalaisten kouluttaminen demokraattiseen päätöksentekoon.

Suomalaisessa politiikan tutkimuksessa on todettu, että puolueiden ideologiat ja keskinäiset suhteet sekä suhtautuminen luokkaintresseihin ovat vuosikymmenten saatossa monella tapaa muuttuneet (Paastela & Paloheimo 2006, 6; Mickelsson 2007, 39; Sundberg 1995, 57). Mikael Nygård toteaa luokkasidonnaisuuden huomattavasti vähentyneen 1980- ja 1990-lukujen puolueohjelmista verrattuna 1950- ja

1960-luvuilla hyväksytyihin ohjelmiin. Puolueiden luokkaperusta on avattu, mikä on johtanut siihen, että 1990-luvulla ne vetoavat kaikkiin kansalaisryhmiin. Aikaisemmin vedottiin selvästi määriteltyihin sosiaaliryhmiin tai luokkiin (Nousiainen 1998, 76; Paloheimo 2006, 233). Esimerkiksi kokoomuksen vuoden 1993 ohjelmasta tuskin löytää mainintaa luokista. Merkittävää on vasemmistopuolueiden ohjelmien vähentynyt sitoutuminen työväenluokkaan. Nygård pitää SDP:n ohjelmassa vuosien 1952 ja 1987 aikana tapahtuneita muutoksia dramaattisina. Vasemmistopuolueiden puolueohjelmissa tapahtuneesta työväestön edun vähentyneestä vaalimisesta huolimatta maininnat työväestön aseman tukemisesta ovat vakuuttavia (Nygård 2000, 204–206; Paastela 2006, 87).

Puolueiden samankaltaistuminen johtuu paljolti siitä, että yhteiskuntaan on syntynyt aiempaa enemmän yleisiä ongelmia, jotka mainittiin edellä. Nämä yleiset ongelmat koskettavat kaikkia luokkia. Kilpaillessaan äänestäjistä puolueet joutuvat käsittelemään aikaisempaa enemmän luokkien yhteisiä etuja ja kiinnittämään suhteellisesti aikaisempaa vähemmän huomiota erityisiin luokkaetuihin perustuviin taivoitettiin.

Puolueiden ohjelmien luokkaorientaatiota ja eroa on vaikea löytää sellaisista asioista kuin ympäristöpolitiikka, työllisyys, sosiaalipolitiikka, koulutus/sivistys, tasa-arvo ja demokratia sekä kansainvälisyys. Nämä asiat vievät valtaosan puolueohjelmien tilasta. Edellä mainitut asiat liittyvät hyvinvointivaltioon, jonka tarpeellisuudesta vallitsee maamme puolueiden kesken yhteisymmärrys. Erimielisyyttä syntyy hyvinvointi-palvelujen määrästä ja laadusta sekä riittävien taloudellisten resurssien saamisesta hyvinvoinnin ylläpitämiseen.

Toinen puolueiden erottelukykyä vähentävä tekijä on luokkavastakohtien sääntely eli poliittinen konsensus. Kaikkien luokkien olemassaolon välttämättömyys ja tietynasteiset edut myönnetään yleisesti. Nyky-yhteiskunta ei voi toimia ilman luokkien ja puolueiden yhteistyötä. Tämä heijastuu puolueohjelmissa siten, ettei esitetä toisen luokan etujen vastaisia lausumia yhtä selvästi kuin aikaisempina vuosikymmeninä tai esiinnytä vain yhden luokan etujen vaalijana.

Luokissa tapahtuneet muutokset sekä lisääntynyt poliittinen sääntely ovat synnyttäneet aiempaa voimakkaampaa hämmennystä kansalaisten luokka- ja

puolueorientoitumisessa. Nämä tekijät ovat aiheuttaneet yhtäläisyyksien lisääntymisen ohella muutoksia puolueohjelmien luokkaorientoitumisessa, kuitenkin kovin vähän ideologisessa orientoitumisessa (Nygård 2000, 212–213; Niskanen 2008, 308).

Poliittiset puolueet ja luokkaedut

Vaikka luokka-asema on voimakkain tekijä poliittisessa orientaatiossa, jonka avulla kansalaiset pyrkivät löytämään etujensa puolustajan, äänestyskäyttäytymiseen vaikuttavat muutkin tekijät, kuten kodin perinne, kansallisuus ja uskonto. Luokka-asema heijastuu kuitenkin suhteellisen voimakkaasti puolueiden kannattajaryhmissä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kokoomuksella on suurin kannatus porvariston, yrittäjien, johtajien ja puoli-itseenäisten palkansaajien keskuudessa. Viljelijäväestöllä on Suomen keskustassa suurin kannatusryhmä. Teollisuuden ja palvelujen työläiset ovat puolestaan vasemmistopuolueiden suurimmat kannattajaryhmät (Blom 1984, 493; Pesonen ym. 1993, 105; Sänkiäho 1995, 66; Paloheimo 2003, 180).

Kamppailu luokkaeduista tapahtuu pääasiassa poliittisten puolueiden avulla. Toisen tärkeän taistelufloorumin muodostaa taloudellinen intressitaistelu, jota käydään etujärjestöjen kesken. Etujärjestöille on muodostunut luokkien ja yhteiskuntaryhmien edunvalvontatehtäviä, joita puolueet ja kansanedustajat eivät ainakaan täysimääräisesti kykeneivätkä halua ottaa kantaakseen. Etujärjestöt tarjoavat poliittisille päättäjille alansa asiantuntemusta päätöksenteon valmistelussa (Nousiainen 1998, 92–93). Niistä muodostuu pluralistinen viitekehys, jonka avulla on havaittavissa yhteyksiä tiettyjen puolueiden ja etujärjestöjen kesken, vaikka niitä julkisuudessa vältetään. Esimerkiksi Suomen elinkeinoelämän intressiryhmillä on vahvimmat vaikutuskanavat poliittiseen oikeistoon, liberaaleihin ja RKP:hen. Maa- ja metsätalouden etujärjestöillä on perinteisesti ollut vahvat yhteydet keskustaan. SAK:laisilla ammattiyhdistyksillä on läheiset suhteet vasemmistopuolueisiin. Akavan ja STTK:n yhteydet jakaantuvat laajemmalle lähinnä sosialidemokraateihin ja porvarillisiin puoleisiin. Yrittäjäjärjestöjen yhteydet keskittyvät oikeistoon ja sitä lähellä oleviin puolueisiin (Nousiainen 1998, 107; Borg 1990, 327–333; Alestalo 1990, 220).

Puolueiden ohjelma- ja lakialoittoiminta

Puolueiden periaate- ja yleisohjelmissa asetetaan yleisellä tasolla yhteiskunnalliset tavoitteet, joita puolue on valmis edistämään. Ne ovat ideologisia kompassoja ja osoittavat toiminnan suunnan ja pää-tavoitteet (Aarnio 1998, 257; Sänkiäho 1974, 26; Paloheimo 2006, 232). Tarkennettuina tavoitteet esitetään tavoite- ja vaaliohjelmissa. Puolueiden erot ovat viime vuosikymmeninä vähentyneet. Asioiden painotuksessa on havaittavissa kuitenkin jonkin verran eroja, etenkin puolueiden periaate- ja yleisohjelmissa.

Kullakin eduskunnassa edustettuna olevalla puolueella on eduskuntaryhmä, jossa puolueen kansanedustajat toimivat. Laki ei velvoita kansanedustajaa liittymään eduskuntaryhmään, mutta jokainen kansanedustaja työskentelee oman puolueensa eduskuntaryhmässä. Tullakseen eduskuntaan valituksi ja toimiessaan siellä kansanedustaja tarvitsee oman puolueensa tukea. Säilyttääkseen tämän tuen kansanedustaja on useimmiten valmis toimimaan oman puolueensa tavoitteiden ja päätösten edellyttämällä tavalla. Eduskuntaryhmät määrittelevät yksin tai yhdessä puolueensa johtoelinten kanssa kantansa ja menettelytapansa eduskunnan käsittelyyn tulevista asioista. Mikäli käsittelyyn tuleva asia koskee jonkin yhteiskuntaluokan erityisetä, eduskuntaryhmän päätös on useimmiten sen jäseniä sitova. Sen sijaan yhteisetä koskevista asioista edustajat saavat toimia päätöksenteossa vapaammin kuin erityisiä luokkaetuja ratkaistaessa. Ryhmät ovat toimineet koko yksikamarisen eduskunnan ajan, mutta niiden asema poliittisena toimijana on lainsäädännöllä vahvistettu vasta vuoden 2000 perustuslaissa.

Eduskunnassa toimiessaan kansanedustajat vaalivat luokkaetuja monin eri tavoin. Niistä yksi on heidän toimintansa lakialoitteiden teossa. Kansanedustajien aloiteaktiivisuutta ei voida pitää pelkkänä julkisuuden tavoitteluna ja propagandan tekemisenä, vaan siihen sisältyy myös aitoa pyrkimystä edistää luokkien yhteisiä ja erityisiä etuja. Kansanedustajien lakialoittoiminta on puolueiden toimintaa yhteiskunnan reaalioloissa.

Puolueet vaalivat luokkien erityisetä lakialoittoiminnassa ja vaaliohjelmissaan enemmän kuin periaateohjelmissaan. Tämä johtuu siitä, että periaateohjelmat käsittelevät yhteiskunnallisia asioita paljolti yleisellä tasolla. Vaaliohjelmissa ja eduskunnan toiminnassa teoreettiset tavoitteet pyritään

muuttamaan käytännön päätöksiksi. Tällöin luokkaintressit nousevat usein esiin.

Tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan marxilaisen luokka- ja puolue-teorian valossa luokkaetujen vaikutusta puolueiden toiminnassa. Olen keskittynyt porvaristoon ja työväestöön, koska ne edustavat yhteiskuntamme pääluokkia. Marxilaisen näkemyksen mukaan kokoomus edustaa puolueistamme selkeimmin porvariston ja SDP ensisijaisesti työväestön luokkaetuja. Näiden luokkaintressien ristiriidat ovat yhteiskuntamme poliittisia ja taloudellisia pääristiriitoja kamppailtaessa yhteiskunnan kehittämistä.

Tutkin ensinnäkin, miten luokkaetujen ajaminen tulee esille puolueohjelmissa ja toiseksi, miten luokkaetut vaikuttavat kansanedustajien tekemiin lakialoitteisiin eduskunnassa. Ohjelmalausumien ja lakialoitteiden vertailusta käy ilmi, missä määrin puolueohjelmat vastaavat puolueiden kansanedustajien lakialoittoimintaa eduskunnassa. Tutkimuksen tavoitteena on vielä tarkastella, millä tavalla kokoomus ja SDP ovat vuosien kuluessa muuttaneet suhtautumistaan porvariston ja työväestön erityisintresseihin. Kansallinen Kokoomus r.p:sta käytän kokoomusnimitystä ja SDP-lyhennettä Suomen Sosialidemokraattisesta Puolueesta.

Aineisto

Tutkimuksessa tarkastellaan kokoomuksen ja SDP:n luokkaetujen vaalimista 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Puolueohjelmista luokkaorientaatiota selvitettäessä tarkastelun kohteena on kokoomukselta vuoden 1970 ja 2007 vaaliohjelmat. SDP:n ohjelmista on tutkittu vuoden 1987 periaateohjelmaa ja vuoden 2006 vaaliohjelmaa. Lakialoitteista on otettu käsittelyyn eduskunnassa vuoden 2003 valtiopäivillä tehty kokoomuksen ja SDP:n lakialoitteet täysimääräisesti. Niiden vertailukohdaksi on koostettu keskiarvot vuosien 1965, 1972, 1988 ja 1999 valtiopäivillä kokoomuslaisten ja sosiaalidemokraattien lakialoitteiden luokkaorientaatioista. Näin menetellen tutkittava ajanjakso tuli riittävän pitkäksi ja tutkimus tiiviiksi.

Kokoomuksen ja SDP:n poliittisista ohjelmista ja niiden kansanedustajien tekemistä lakialoitteista

etsin luokkaetuja puoltavia lausumia käyttäen sisälönerittelyä, jossa virke on ohjelmalausuman luokitusyksikkönä. Erityistä luokkaorientaatiota osoittavia lausumia, joita nimitän luokkaetukriteereiksi, ovat myönteinen suhtautuminen:

1. Vapaaseen markkinatalouteen (porvariston, keskiluokan ja talonpojiston luokkaetu)
2. Yksityiseen omistusoikeuteen (porvariston, keskiluokan ja talonpojiston luokkaetu)
3. Yhteiskunnalliseen omistukseen/sosialismiin (työväestön luokkaetu)
4. Työnantajajärjestöihin (porvariston ja keskiluokan luokkaetu)
5. Yrittäjyyteen (porvariston ja keskiluokan luokkaetu)
6. Toimihenkilöihin (keskiluokan ja työväestön luokkaetu)
7. Ammattiyhdistystoimintaan (keskiluokan ja työväestön luokkaetu)
8. Maanviljelijöihin/maatalouteen (talonpojiston luokkaetu)
9. Työntekijöihin/työväenliikkeeseen (työväestön luokkaetu)

Myönteinen suhtautuminen yllä oleviin yhdeksään asiaan ilmaisee erityisten luokkaintressien vaalimista. Muunsisältöiset ohjelmalausumat, jotka jäivät tämän luokituksen ulkopuolelle, muodostivat 10. luokkaetukriteerin, joka sisältää kaikkien luokkien yhteiset intressit eli yleistä etua vaalivat lausumat. Ne koskevat hallintoa, kansalaisoikeuksia, ympäristönsuojelua, sosiaaliturvaa, terveydenhoitoa, koulutusta, kulttuuria ja kansainvälisyyttä. Tulkinnassa käytin ensisijaisesti prosenttiosuuksia, koska ne ovat paremmin vertailukelpoisia kuin absoluuttiset lukumäärät.

Puolueiden luokkataustan merkittävimpiä ilmaissijoita on muun muassa suhtautuminen yksityiseen omistusoikeuteen ja sen vastakohtana olevaan yhteiskunnalliseen omistukseen/sosialismiin. Porvarillisten puolueiden ohjelmissa on myönteisiä lausumia yksityisomistuksesta. Vasemmistopuolueilla on taas yhteiskunnallista omistusta/sosialismia tukevia lausumia enemmän kuin porvarillisilla puolueilla.

Esimerkkinä luokkaedun määrittelystä on edustaja Jukka Roosin ym. lakialoite 26/2003 työsopimuslain 2. luvun 16. §:n 2. momentin muuttamisesta. Sen mukaan työnantajan on annettava työntekijälle laskelma, josta käyvät ilmi palkan suuruus ja sen määrääytymisen perusteet (palkkalaskelma). Palk-

kalaskelma on annettava työntekijälle aina palkanmaksun yhteydessä. Tämän lakialoitteen luokitin työväestön etua vaalivaksi, koska sen tavoitteena on antaa työntekijälle tarvittavat tiedot siitä, millä perusteilla hänen työnantajansa on määritellyt työntekijöille maksettavan palkan. Aloitteen laatija on katsonut, että on työntekijän luokkaetu säätää palkkalaskelman antamiseen velvoittava lakimääräys (LA26/2003).

Luokkien yhteisedun tulkitsemisesta on esimerkkinä edustaja Lauri Oinosen ym. lakialoite LA 28/2003 pelastustoimilain muuttamisesta. Lakialoitteen tekijät haluavat siirtää tulipalojen jälkivartiointiin kiinteistöjen omistajilta ammattitaitoisten palomiesten tehtäväksi, koska nämä kykenevät hoitamaan sen kiinteistöjen omistajia paremmin. Hyvä pelastustoimi on kaikkien kansalaisten ja yhteiskuntaluokkien yhteinen etu. Tällä lakialoitteella ehdotettiin pelastustoimilakia muutettavaksi siten, että kiinteistön omistajien vastuuvollisuus tulipalojen jälkiraivauksesta ja -vartiointista poistetaan. Ehdotettu muutos oli välttämätön, jotta tulipalon jälkiraivaus ja vartiointi saadaan ammattitaitoisten koulutettujen palomiesten tehtäväksi. Näin ollen lakialoite vaali sekä kiinteistön omistajien että yhteiskunnan yleistä etua ja luokkien yhteistä etua, koska kiinteistön omistajia on kaikissa luokissa (LA28/2003).

Tutkimuksen validius perustuu siihen, että käsitelmin tutkimukseen mukaan otettujen ohjelmalausumien kaikki lausumat sekä kaikki tutkittuina vuosina eduskunnassa tehdyt lakialoitteet. Tutkimuksen reliabelius rakentuu siten, että luokitin toistamiseen tutkimuksessa mukaan otettujen kokoomuksen vuoden 2007 vaaliohjelman ja SDP:n 2006 vaaliohjelman lausumat sekä vuoden 2003 valtiopäivillä tehdyt lakialoitteet kuusi kuukautta myöhemmin. Lausumista 91 ja lakialoiteista 87 prosenttia luokittui molemmilla kerroilla samoihin luokkaetukriteereihin. Lisäksi otin mukaan eräitä eduskunnassa pidettyjä puheita, joissa kansanedustajat ovat ilmaisseet yhteiskunnan yleisetä tai tietyn luokan erityisetä.

Vaikka luokkaedut ovat objektiivisesti yksilön tahdosta riippumattomina olemassa, niiden toteaminen ja ohjelmalausumien sekä lakialoitteiden luokituksen tekeminen on tietystä määrin subjektiivinen toimitus. Sen vuoksi taulukkojen absoluuttiset lukumäärät ja prosenttiosuudet eivät ehkä ilmaise luokkaetujen vaalimista ehdottoman täsmällisesti; ne ovat kuitenkin voimakkaasti suuntaa antavia kuvattessaan 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alkua.

Ohjelmalausumien luokkaorientaatio

Kokoomuksen ohjelmissa ilmaistut luokkaedut

Kokoomuksen vuoden 1970 vaaliohjelmassa on yli 460 lausumaa ja 2007 ohjelmassa noin 50 lausumaa vähemmän. Molemmissa yhteisedun ajaminen on keskeisin teema. Kolme neljästä lausumasta vaalii yhteistä hyvää. Yksi neljästä lausumasta sisältää jonkin luokan erityisetujen ajamista. Erityisten luokkaetujen puolella kokoomuksen painopiste on keskiluokan etujen ajamisessa, mikä on myös vahvistunut 1970-luvulta 2000-luvulle siirryttäessä. Vuoden 2007 vaaliohjelmassa puolustetaan pienyrittäjien ja toimihenkilöiden eli keskiluokan intressejä aikaisempaa aktiivisemmin. Keskiluokan fraktion, talonpojiston, ongelmat eivät ole kuitenkaan kokoomuksella esillä 1970-luvun ohjelmassa, ja saavat vain pienen huomion 2007 ohjelmassa.

Työväestön etua ajavien lausumien lukumäärä on vuoden 1970 ohjelmassa alhaisempi kuin keskiluokan etujen, kuitenkin työväestön etulausumia on kaksinkertainen määrä porvarien etuihin nähden. Kokoomus ajoi 70-luvulla voimakkaammin työväestön kuin porvariston asioita. Työväestön huomioiminen on kuitenkin 30 vuodessa heikentynyt. Vuonna 2007 sekä työväestön että porvariston lausumat ovat vähentyneet ja jääneet molemmat kahden prosentin tasolle. Päähuomio kokoomuksella on yhteisetujen ja keskiluokan asioiden ajamisessa.

Vuoden 2007 eduskuntavaalikampanjan ohjelmassa kokoomus haluaa vastuullinen markkinatalous -käsitteellä kehittää työmarkkinoita ja sosiaaliturvaa. Puheenjohtaja Katainen sanoo kokoomuksen tuntevan markkinatalouden muita puolueita paremmin ja puolustaa yksityistä omistusoikeutta ja yrit-

täjiyyttä. Toisaalta kokoomuksen mukaan markkinataloudessa ei tuijoteta vain taloudellista tulosta – ”tärkeää on myös työntekijöiden ja heidän perheidensä hyvinvointi”. Tällä tavoin kokoomus vaalii työväestön intressejä kuin työväenpuolue konsanaan.

Konsensuksen hyväksyminen on saattanut kokoomuksen korostamaan palkansaajien etuja. Työväestön ja erityisesti toimihenkilöiden etujen vaalimista pidetään kokoomuksessa tarpeellisena. Onhan puolueen kannattajakunnassa merkittävä osa näistä kahdesta väestöryhmästä. Esiintymisessä on kuitenkin ristiriitaisuuksia, koska puolue on 2000-luvun ohjelmalausumissa vähentänyt työväestön etujen vaalimista. Vuoden 2007 löydös on poikkeus aikaisemmasta linjasta, koska kokoomuksen vuosien 1957 ja 1970 ohjelmien myönteisiä lausumia työväestöstä oli pidetty uusina avauksina (Sänkiaho 1974, 11; Lahtinen 2006, 67).

SDP:n ohjelmissa ilmaistut luokkaedut

SDP:n periaateohjelma vuodelta 1987 sisältää 237 lausumaa. Vaaliohjelma 20 vuotta myöhemmin on selvästi laajempi. SDP painottaa yhteisedun vaalimista vanhemmassa vuoden 1987 ohjelmassa yli 80 prosentin osuudella. 2000-luvun alussa yhteisedun osuus on edelleen tärkein, vaikka on vähentynyt 56 prosenttiin.

SDP:n ohjelmissa on tapahtunut erityisten luokkaetujen käsittelyn lisääntymistä. Vaaliohjelmassa 2006 erityisetulausumia on 44 prosenttia. Vanhemmassa ohjelmassa erityisten luokkaetujen painopiste on selkeästi työväestön etujen ajamisessa, 12 prosentin osuudella keskiluokan ja porvariston jäädessä kolmeen prosenttiin. Vuoden 2006 vaaliohjelmas-

Taulukko 1. Kokoomuksen vuosien 1970 ja 2007 ohjelmien luokkaorientaatiot.

Luokkaetu Lausumat	Lausumat					
	1970 lkm.	%	2007 lkm.	%	Yhteensä lkm.	%
Yhteisetu	357	76	311	76	668	76
Porvariston etu	16	3	8	2	24	3
Keskiluokan etu	61	13	78	19	139	16
Työväestön etu	33	7	8	2	41	5
Talonpojiston etu	0	0	4	1	4	1
Yhteensä	467	100	409	100	876	100

sa työväestön luokkaetua vaalineet lausumat ovat absoluuttisesti kaksinkertaistuneet ja lisääntyneet 20 prosenttiin. Työväestön etujen vaalimisen rinnalle ovat samalla nousseet keskiluokan edut. Kun 1980-luvulla SDP kiinnitti vain vähäistä huomiota keskiluokkaan, nyt keskiluokan etujen vaaliminen ohittaa työväestön etujen ajamisen. SDP:llä on pääpaino yhteisetujen jälkeen sekä keskiluokan että työväestön erityiseduissa. Porvareiden etujen huomioimiseen SDP on käyttänyt kahdesta kolmeen prosenttia lausumistaan. Esimerkiksi 2006 vaali-ohjelmassa esiintyy porvariston etujen vaalimista, kun esitetään kannattavan ja työllistävän elinkeinotoiminnan ja yrittäjyyden laajentamista. Samalla sivulla vaaditaan myös työntekijäin oikeuksien laajentamista työpaikoilla. Talonpoijiston eduista on vuonna 1987 muutama lausuma ja vuonna 2006 SDP on luopunut talonpoijiston etujen ajamisesta kokonaan.

SDP vaalii ohjelmassaan työväestön luokkaintressiä sekä perinteisen työväestön että keskiluokkaisten työvoimansa myyvien osalta enemmän kuin muiden luokkien erityisetuja. SDP on 2000-luvun ohjelmassaan voimistanut työväestön ja keskiluokan vaalimista ja vähentänyt yhteisedun ajamista. Tämän vuoksi herää kysymys siitä, onko SDP palaamassa juurilleen ja voimistamassa orientaatiotaan työväestön luokka-asemassa olevien erityisetujen ajamiseen? Vai johtuuko löydös siitä, että vaali-ohjelmassa erityiset luokkaintressit tulevat esiin voimakkaammin kuin yleisohjelmissa.

Kokoomuksen ja SDP:n ohjelmien vertailu

Kokoomus on vuosien kuluessa supistanut vaali-ohjelmansa lausumia, kun taas SDP on tuntuvasti laajentanut omaa ohjelmaansa. Sekä kokoomuksen että

SDP:n vahvimmat intressiorientaatiot suuntautuvat luokkien yhteisetuun eli ne ovat samankaltaisia yleispuolueita, jotka vaalivat ohjelmissaan ensisijaisesti yhteiskunnan yleistä etua.

SDP ottaa esiin luokkien erityisetuja 2000-luvun ohjelmassaan laajemmin kuin kokoomus. SDP on 1980-luvulla pitänyt ohjelmassaan työväestön etujen ajamista tärkeimpänä erityisetuna. 2000-luvun alussa se on suunnannut päähuomion ensiksi keskiluokan ja toiseksi työväestön etujen vaalimiseen. Kokoomus on pitänyt jo 1970-luvulta lähtien ohjelmassaan erityisluokkaeduista tärkeimpänä keskiluokan etujen vaalimista. Molemmat puolueet ovat siis 2000-luvun alussa samankaltaisia korostaessaan keskiluokan etujen ajamista. Tosin molemmilla puolueilla talonpoijiston, yhden keskiluokan fraktion intressit jäävät vähälle huomiolle. Molemmat puolueet pyrkivät lisäämään kannatustaan kaupunkilaisen keskiluokan keskuudessa.

Eroja kokoomuksen ja SDP:n välille alkaa syntyä työväestön etuihin asennoitumista tarkasteltaessa. Vaikka työväestön edut ovat olleet kokoomukselle merkittävämpiä kuin porvariston tavoitteet 1970-luvulla, työväestön etujen ajaminen on pienentynyt 2000-luvun alussa samalle muutaman prosentin tasolle porvarien etujen kanssa. Sen sijaan työväestön etujen ajaminen on ollut SDP:lle joko yksin tai keskiluokan rinnalla tärkeä luokkien erityisetu. SDP on selvästi lisännyt työväestön asioiden esille tuomista 2006 ohjelmassaan, joten ero SDP:n ja kokoomuksen välillä on työväestön etujen ajamisessa selvä. Ohjelmiansa mukaan SDP on sekä keskiluokkaisten että perustyyöläisten etuja ajava puolue, kun taas kokoomus on keskiluokkaisten etuja ajava puolue.

Porvariston etujen ajamisessa kokoomuksen ja SDP:n välille ei ohjelmalausumissa synny eroa. Molemmat ovat antaneet porvariston etujen ajamiselle

Taulukko 2. SDP:n vuosien 1987 ja 2006 ohjelmien luokkaorientaatiot.

	Lausumat					
	1987		2006		Yhteensä	
Luokkaetu	lkm.	%	lkm.	%	lkm.	%
Yhteisetu	193	81	194	56	387	66
Porvariston etu	6	3	8	2	14	2
Keskiluokan etu	6	3	76	22	82	14
Työväestön etu	29	12	68	20	97	17
Talonpoijiston etu	3	1	0	0	3	1
Yhteensä	237	100	346	100	583	100

yhtä vähäisen painoarvon. Kokoomuksen suhteellisen heikko orientaatio porvariston erityisintresseihin voisi johtua sen yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta asemasta kapitalistisessa järjestelmässä. Porvariston ei tarvitse esiintyä julkisuudessa luokkaetujensa puolustajana niin voimakkaasti kuin muiden luokkien, koska porvariston luokkaintressit ja luokkien yhteisetu samaistuvat monissa asioissa. Vaaliohjelmilla puolueet luovat julkisuuskuvaa kansan keskuudessa. Porvaristo tietää olevansa pieni väestönosa, joka pystyy siitä huolimatta käyttämään valtaa talouselämässä, mutta poliittista valtaa käyttääkseen sen on saatava äänestäjiä muistakin yhteiskuntaluokista.

Lakialoitetoiminnan luokkaorientaatio

Kokoomuksen luokkaorientaatio lakialoitteissa

Kokoomuksen kansanedustajat ovat osallistuneet vuosittain keskimäärin 70 lakialoitteiden tekemiseen. Sen edustajat ovat vaalineet lakialoitteiden avulla eniten yhteisetuja, hieman yli 60 prosentin tasolla, mikä on vähemmän kuin ohjelmissa on tuotu esiin. Kokoomuksen tekemistä lakialoitteista noin kolmasosa on koskenut luokkien erityisetuja sekä 1900-luvun lopulla että 2003 valtiopäivillä. Luokkien erityiseduista kokoomuslaiset ovat ajaneet voimakkaimmin keskiluokan etuja, suurin piirtein samassa suhteessa kuin vaaliohjelmissa. Keskiluokan etujen osuus on kasvusuunnassa ja oli vuonna 2003 18 prosenttia. Kolmanneksi tärkeimpänä kokoomus on pitänyt porvarien luokkaetuja, osuuden ollessa 10 prosentin tuntumassa. Kokoomuksen porvarillinen

luonne käy ilmi enemmän lakialoitetoiminnassa kuin vaalilauseissa.

Työväestön etujen ajaminen jää kokoomuksen lakialoitetoiminnassa yhteisedun, keskiluokan ja porvariston edun jälkeen neljänneksi. Taso on ollut viiden prosentin tuntumassa 1900-luvun jälkipuoliskolta 2000-luvun alkuun. Puolue on viime vuosina hieman voimistanut työväestön intressien vaalimista lakialoitteiden teossa, vaikka tutkituissa vaaliohjelmissa tulee esille vastakkainen, vähenevä suuntaus. Talonpoikien etujen vaaliminen lakialoitteiden teossa on ollut kokoomukselle 1900-luvun lopulla hieman tärkeämpää kuin työväestön tukeminen. Vuoden 2003 valtiopäivillä tilanne on muuttunut työväestön asioiden ajettua talonpojiston etujen ohi.

Luvut osoittavat sen, että porvarillinen orientaatio lakialoitteissa on kokoomuksella vähäistä, se on kuitenkin voimakkaampaa kuin lausumissa. Puolueen osalta se merkitsee porvariston intressien esilletuloa. Lakialoitteiden teossa kokoomus vaalii useammin yrittäjien kuin suurpääoman etuja. Kokoomus orientoituu porvariston luokkaetuihin voimakkaammin kuin työväestön etuihin. Tämä osoittaa, että kokoomus on lakialoitteiden laadinnassa keskiluokkainen yleispuolue, joka sen lisäksi on suuntautunut porvarien etujen ajamiseen.

SDP:n luokkaorientaatio lakialoitteissa

Lakialoitteita SDP:n kansanedustajat ovat laatineet keskimäärin 81 kertaa vuodessa. SDP puolustaa eniten yhteisetua, vaikka sen vaaliminen on hieman heikentynyt 2000-luvulle tultaessa 54 prosentin tasolle. Trendi on sama kuin ohjelmissa. SDP on

Taulukko 3. Kokoomuksen valtiopäivien 1965, 1972, 1988, 1999 ja 2003 lakialoitteiden luokkaorientaatiot.

Luokkaetu	Lakialoitteet					
	1965-1999		2003		Yhteensä	
	lkm.	%	lkm.	%	lkm.	%
Yhteisetu	177	62	43	64	220	63
Porvariston etu	29	10	6	9	35	10
Keskiluokan etu	44	16	12	18	56	16
Työväestön etu	14	5	5	7	19	5
Talonpojiston etu	19	7	1	1	20	6
Yhteensä	283	100	67	100	350	100

2000-luvulla suhteellisesti voimistanut lakialoitteiden teossa orientaatioita luokkien erityisetuihin ohjelmalausumiensa hengessä.

Eniten huomiota SDP on kiinnittänyt keskiluokan etuihin. 1900-luvun lopulla sosiaalidemokraatit ajoivat keskiluokan etuja lakialoitteiden teossa yhtä laajasti kuin työväestönkin etuja. Vuonna 2003 keskiluokan eduille on lakialoitteissa annettu 23 prosentin osuus, mikä on enemmän kuin työväestön osuus. Vuonna 2003 SDP on ajanut 10 prosentissa lakialoitteistaan työväestön erityisetua. Se on vähemmän kuin vaaliohjelman 20 prosentin työväestön etujen osuus tai työväestön etujen ajaminen lakialoitteissa 1900-luvun puolella.

Samalla kun SDP:llä on työväestön intressien vaaliminen lakialoitteissa vuosien saatossa vähentynyt, on porvariston etujen esille ottaminen lisääntynyt kahdesta prosentista 10 prosenttiin. Muutos on suurempi kuin puolueohjelmasta on odotettavissa. SDP on ajanut sekä porvariston että työväestön etua yhtä monessa (5) lakialoitteessaan vuonna 2003. Samoin kuin puolueohjelmissa on nähtävissä, talonpojisto on pysynyt SDP:llä vähäisimpänä tekijänä sekä 1900-luvun lopun että 2000-luvun alun lakialoitteiden laatimisessa, heitä täysin kuitenkin unohtamatta.

SDP on keskiluokkainen yleispuolue, jonka vahva suuntautuminen työväestön etujen vaalimiseen on vähin erin liennut keskiluokkaa ja porvaristoa kohti lakialoitteiden teossa selvemmin kuin ohjelmalausumissa.

Kokoomuksen ja SDP:n lakialoitteiden vertailu

Sekä kokoomus että SDP ovat lakialoitetoiminnassaan yhteistä etua ajavia yleispuolueita. Lakialoitteiden

teossa yhteisetujen ajaminen jää molemmilla puolueilla kuitenkin vähäisemmäksi kuin julkisuus-kuvaa luovissa ohjelmalausumissa on tuotu esille. Yhteisen hyvän lisäksi kokoomus ja SDP vaalivat keskiluokan intressejä. Kokoomuksella keskiluokan etujen vaaliminen on lisääntynyt maltillisesti, kun taas sosiaalidemokraateilla keskiluokan asioiden eteenpäin vieminen on voimistunut selvästi. Kokoomuksella lakialoitteiden jakauma myötäilee ohjelmalausumien linjaa. SDP:llä keskiluokan huomioiminen ei vielä näy 1987 ohjelmassa, vaikka se tulee esille tässä tutkimuksessa tarkastelluilla valtiopäivillä 1900-luvun puolella tehdyissä lakialoitteissa. 2000-luvun ohjelmassa on jo keskiluokka huomioitu samalla osuudella kuin 2003 valtiopäivien lakialoitteissa. Sekä kokoomus että SDP ovat lakialoitetoiminnassaan keskiluokkaisia puolueita.

Kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien erot lakialoitteiden teossa tulevat esille porvariston ja työväestön etujen ajamisessa. Tutkittuina vuosina kokoomus on tehnyt yhteensä 35 porvarien etua ja 19 työväestön etua koskevaa lakialoitetta. Sosiaalidemokraatit ovat puolestaan tehneet 59 työväestön etua ja 13 porvarien etua tukevaa aloitetta. Ero lakialoitteiden teossa kuitenkin häviää, kun tarkastellaan vain vuotta 2003. Kokoomus ja SDP ovat tehneet sekä porvariston että työväestön etuja koskevia lakialoitteita yhtä vähän.

Porvariston ja työväestön luokkaetujen vaalimisessa on tapahtunut ristikkäisiä muutoksia 1900-luvun lopulta 2000-luvun alkuun siirryttäessä. Kokoomuspuolueen kansanedustat ovat hieman lisänneet keskiluokan ja työväestön etujen ajamista ja vähentäneet talonpojiston tukea. SDP on lisännyt porvarien ja keskiluokan asioista huolehtimista ja vähentänyt työväestön osuutta. Kokoomus ei silti ole ollut niin aktiivinen työväestön intressien vaalija kuin

Taulukko 4. SDP:n valtiopäivien 1965, 1972, 1988, 1999 ja 2003 lakialoitteiden luokkaorientaatiot.

Luokkaetu	1965–1999		2003		Yhteensä	
	lkm.	%	lkm.	%	lkm.	%
Yhteisetu	238	66	26	54	264	65
Porvariston etu	8	2	5	10	13	3
Keskiluokan etu	57	16	11	23	68	17
Työväestön etu	54	15	5	10	59	14
Talonpojiston etu	4	1	1	2	5	1
Yhteensä	361	100	48	100	409	100

vasemmistopuolueet. Koska keskiluokkaan kuuluu runsaasti palkansaajia, heidän intressien vaaliminen on toimihenkilöiden osalta enimmäkseen työväestön edun ajamista. Sen vuoksi on perusteltua olettaa, että SDP on enemmän työväestön asialla kuin kokoomus. Kokoomuksen suhteellisen heikko orientaatio porvariston erityisintresseihin voisi johtua sen yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta asemasta kapitalistisessa järjestelmässä. Porvaristo johtaa ja organisoii yhteiskunnallisen tuotannon, joka on sekä porvariston etu että yhteiskunnallinen yleisintressi. Sen vuoksi luokkien yhteisetu samaistuu usein porvariston erityisetujen kanssa.

Sekä 1900-luvun lopulla että 2000-luvun alussa kokoomus on ollut aktiivisempi porvariston edun vaalija lakialoitetoiminnassa kuin ohjelmalausumissaan halunnut tuoda esille. Kun lisäksi SDP on suhteellisesti hieman vähentänyt ja kokoomus suhteellisesti hieman voimistanut palkansaajien intressien puolustamista, on syntynyt vaikutelma työväenluokkaistuneesta porvaripuolueesta.

Johtopäätökset

Kokoomuksella on tutkituissa ohjelmissaan yli 800 lausumaa ja viiden vuoden lakialoitteissa 350 aloitetta. SDP:llä on ollut samana aikana yhteensä 583 ohjelmalausumaa ja 409 lakialoitetta. Suhteellisten lukujen erot eivät ole suuria, mutta niiden perusteella voi havaita luokkaetujen vaalimisen tärkeysjärjestyttä. Samalla on mahdollista arvioida, miten yhtenäistä peruskuvaa kokoomus ja SDP ovat antaneet tavoitteistaan toisaalta puolueohjelmissaan ja toisaalta puolueiden kansanedustajien tekemissä lakialoitteissa.

Sekä kokoomus että SDP ovat ajaneet vuodesta toiseen voimakkaimmin luokkien yhteisetua. Kokoomus painottaa ohjelmissaan enemmän kaikille yhteisiä etuja kuin lakialoitteiden teossa. SDP korostaa yhteisiä etuja yhtäläisesti sekä ohjelmissaan että lakialoitteiden teossa. Koska molempien puolueiden orientaatiot luokkien yhteisetuihin ovat sekä ohjelmalausumissa että lakialoitteissa keskimääräisesti enemmän kuin puolet, molemmat puolueet ovat luonteeltaan enemmän yleispuolueita kuin luokka-
puolueita.

Erityisetuja koskevia lakialoitteita molemmat puolueet ovat tehneet lähes samassa määrin. SDP:llä on orientaatiota erityisetuihin suhteellisesti tarkas-

teltuna ohjelmalausumissa hieman enemmän ja lakialoitteissa vähemmän kuin kokoomuksella. Kokoomuksella erityisistä luokkaeduista tärkeimpänä ovat keskiluokan edut sekä ohjelmissa että lakialoitteissa. Kokoomus on siten selkeästi keskiluokkaa puoltava puolue. SDP:llä tärkeimmän luokan asemasta kilpailevat sekä työväestö että keskiluokka. Ohjelmissa työväestön edut ovat keskeisemmässä asemassa kuin keskiluokan edut. Lakialoitteiden teossa sosiaalidemokraattiset kansanedustajat ovat tehneet kuitenkin enemmän lakialoitteita keskiluokkaa kuin työväestöä hyödyttävistä asioista. SDP on siten ohjelmissaan työväestön etujen vaaliva puolue, joka on ottanut eduskunnassa ajaakseen kahden luokan, työväestön ja keskiluokan, erityisetuja. Työväestön etujen vaaliminen laajalla rintamalla on SDP:n ohjelmissa ja lakialoitetoiminnassa suhteellisesti ollut voimakkaampaa kuin porvariston erityisedun puolustaminen. SDP on pitänyt porvariston etuja neljäntenä ja tärkeämpänä kuin talonpoijiston asioita. Vaikka sosialidemokraatit ovat suhteellisesti voimistaneet keskiluokan ja porvariston erityisetujen vaalinta, puolue säilyttää ainakin jossain määrin perinteisen tehtävän työväestön luokkaintressien vaalijana ja käy demokraattista luokkataistelua, kuten Heikki Ervasti toteaa (1999, 255–256).

Kokoomus on pitänyt ohjelmissaan kolmanneksi tärkeimpänä luokkaetujensa kohteena työväestöä. Työväestön jälkeen on ollut vuorossa porvaristo ja viimeisenä talonpoijisto. Lakialoitteiden teossa työväestön asiat ovat kuitenkin saaneet siirtyä syrjään. Lakialoitteilla kokoomuksen edustajat ovat ajaneet porvarien etuja kolmanneksi eniten. Myös talonpoikien asiat ovat kiilanneet työväestön etujen ohi. Kokoomuksella ohjelmalausumien antama kuva työväestön asioiden ajamisesta ei vastaa eduskunnassa sen kansanedustajien tekemiä esityksiä. Kokoomuksen ohjelmalausumat antavat vähätteleviä odotuksia porvariston etujen ajamisesta eduskunnassa.

Ohjelmissa ja lakialoitetoiminnassa on säilynyt tiettyjen luokkien erityisetujen ensisijainen vaaliminen. Se on ollut heikkoa mutta kuitenkin suuntaantavaa. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella kokoomus ja SDP ovat selvästi yleispuolueita, joista kokoomuksella on SDP:tä voimakkaampi orientaatio porvariston erityisetuihin ja sosiaalidemokraateilla kokoomusta voimakkaampi orientaatio työväestön erityisetuihin.

Molempien puolueiden luokkaorientaatioissa ilmenee eri ajankohtina jonkin verran vaihtelua niin

ohjelmalausumissa kuin lakialoitteissakin. Luokka-orientaatioiden vaihtelut eivät ole niin merkittäviä, että niiden perusteella voisi tehdä sitä johtopäätöstä, että kokoomus ja SDP:n olisivat politikoidessaan muuttaneet oleellisesti luokkaetujen vaalimisen orientaatiota 1970-luvulta 2000-luvun alkuvuosiin siirryttäessä.

LÄHTEET

- Aarnio, Eva. 1998. *Päämäärät liikkeessä*. Jyväskylä: SoPhi ja Jyväskylän yliopisto.
- Aarnio, Eva & Palonen, Kari. 1995. *Puolueiden periaateohjelmat*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Alestalo, Matti. 1985. Yhteiskuntaluokat ja sosiaaliset kerrostumat toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Tapani Valkonen ym., *Suomalaiset: Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana*. Helsinki: WSOY.
- Alestalo, Matti. 1990. Luokkarakenteen muutokset. Teoksessa Olavi Riihinen (toim.), *Suomi 2017*. Jyväskylä: Gummerus.
- Antvuori, Pirjo-Riitta. www.eduskunta.fi/täysistunnon pöytäkirja. ptk 165/2002. Luettu 1.1.2009.
- Bauman, Zygmund. 1982. *Memories of class*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Beck, Ulrich. 1983. Jenseits von Stand und Klasse? Soziale Ungleichheiten, gesellschaftliche Individualisierungsprozesse und die Entstehung neuer sozialer Formationen und Identitäten. Teoksessa Reinhard Kreckel (toim.), *Soziale Ungleichheiten. Soziale Welt, Sonderband 2*, 35–45. Göttingen: Schwarts.
- Blom, Raimo ym. 1984. *Suomalaiset luokkakuvassa*. Tampere: Vastapaino.
- Borg, Sami. 1993. Kansa valitsee. Teoksessa Pertti Pesonen, Risto Sänkiäho ja Sami Borg, *Vaalikansan äänivalta: Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: WSOY.
- Chesnokov, D. 1969. *Historical materialism*. Moscow: Progress publishers.
- Cooch, Estelle. 2010. *Who was Karl Marx: Guide to Marxism*. <http://hurryuphurry.org/2010/06/30/guide-to-marxism-2010>. Luettu 10.10.2010.
- Duverger, Maurice. 1966. *The idea of politics*. London: Methuen & Co.
- Ervasti, Heikki. 1999. Uudet ja vanhat poliittiset kysymykset: Päättykö ”demokraattinen luokkataistelu”? *Politiikka* 41:4, 244–259.
- Giddens, Anthony. 1986. *The Class Structure of the Advanced Societies*. London: Century Hutchinson.
- Goldthorpe, John H. & Hope, Keith. 1978. *The social grading of occupations*. Oxford: Clarendon Press.
- Haatainen, Tuula. 2002. www.eduskunta.fi/täysistunnon pöytäkirja PTK 25/2002. Luettu 1.1.2009.
- Isohookana-Asunmaa, Tytti. 2006. *Virolaisen aika: Maalaisliosta Keskustapuolueeseen 1963–1981*. Porvoo: WS Bookwell.
- Jakobson, Max. 1992. *Vallan vaihto*. Helsinki: Otava.
- Jansson, Jan-Magnus. 1993. *Hajaannuksesta yhteistoimintaan*. Tampere: Gaudeamus.
- Kansallinen Kokoomuksen periaateohjelma 23.–24. 5. 1970.
- Kansallinen Kokoomus rp. periaateohjelma 1993.
- Kerkelä, Heikki. 1984. Suomen luokkarakenteen erityispiirteitä 1900-luvulla. Teoksessa Raimo Blom ym., *Suomalaiset luokkakuvassa*. Tampere: Vastapaino.
- Keskustan periaatteet 1996.
- Kivinen, Markku. 1984. Suomalaisten palkkatyöläisten tietoisuusprofiili. Teoksessa Raimo Blom ym., *Suomalaiset luokkakuvassa*. Tampere: Vastapaino.
- Kivinen, Markku. 1987. *Parempien piirien ihmisiä*. Jyväskylä: Gummerus.
- Kokoomuksen lähiajan tavoiteohjelma 2003–2007. 2002.
- Kokoomuksen lähiajan tavoiteohjelma. 1972.
- Kokoomuksen vaalitavoitteet. 2007. <http://www.kokoomus.fi/tavoitteet/vaaliohjelmat/>. Luettu 4.3.2008.
- LA 26/2003. Lakialoite työsopimuslain 2 luvun 16 §:n 2 momentin muuttamisesta. Jukka Roos ym. www.eduskunta.fi. Luettu 10.10.2010.
- LA 28/2003. Lakialoite pelastustoimilain muuttamisesta. Lauri Inonen ym. www.eduskunta.fi. Luettu 10.10.2010.
- Leino-Kaukiainen, Pirkko. 1994. *Suomalainen Puolue 1905–1918*. Teoksessa Pirkko Leino-Kaukiainen & Ari Uino, *Suomalaiskansallinen kokoomus*. Vammala: Suomen kansalliskirja oy.
- Lindgren, Karu. 1977. *Intressit ja organisaatio*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, valtio-opin laitos.
- McLellan, David. 1998. *Marxism after Marx*. 3.ed. Chippenham: Wiltshire.
- Melin, Harri. 1984. Ammatissa toimimattoman väestön luokkasema ja Luokkarakenne ja toimihenkilöt. Teoksessa Raimo Blom ym., *Suomalaiset luokkakuvassa*. Tampere: Vastapaino.
- Melin, Harri. 2001. Tietotyöläiset ja Suomen luokkarakenne. Teoksessa Raimo Blom ym., *Tietotyö ja työelämän muutos*. Tampere: Tammer-Paino.
- Mickelsson, Rauli. 2007. *Suomen puolueet: Historia, muutos ja nykypäivä*. Tampere: Vastapaino.
- Nieuwbeerta, Paul & De Graaf, Nan Dirk. 1999. Traditional class voting in twenty postwar societies. Teoksessa Geoffrey Evans (toim.), *The end of class politics: Class voting in comparative context*. Oxford: Oxford University Press.
- Nieuwbeerta, Paul. 1996. The democratic class struggle in post-war societies: Class voting in twenty counties 1945–1990. *Acta Sociologica* 39, 345–383.
- Niskanen, Paavo. 2008. *Puolueet luokkaetujen vaalijoina Suomen eduskunnassa 1960-luvulta 19990-luvulle*. Acta Universitatis Tamperensis 1366. Tampere: Tampere University Press.
- Nousiainen, Jaakko. 1998. *Suomen poliittinen järjestelmä*. Helsinki: WSOY.
- Nygård, Mikael. 2000. Ideologisk förändring och stabilitet i Finland: En jämförande studie av sex partiideologier. *Politiikka* 42:3, 195–216.
- Paastela, Jukka. 2006. Sosialistinen aatetraditiot Suomessa. Teoksessa Jukka Paastela & Heikki Paloheimo, *Suomen puolueiden periaateohjelmat*. Tampereen yliopisto, politiikan tutkimuksen laitos.
- Pesonen, Pertti, Sänkiäho Risto & Borg Sami. 1993. *Vaalikansan äänivalta: Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: WSOY.
- Poulantzas, Nicos. 1970. *Politisk makt och sociala klasser*. Falköping: Gummessons Boktryckeri.
- Sandberg, Jan. 1995. Organisational structures of parties, candidate selection and campaigning. Teoksessa Sami Borg & Risto Sänkiäho (toim.), *The Finnish voter*. Tampere: Painomains.
- Sandberg, Jan. 1996. *Partier och partisystem i Finland*. Saarijärvi: Gummerus.

- SDP:n puoluevaltuusto. 2006. *Reilu Suomi – työtä ja välittämistä: Vaaliohjelma*.
- Siisiäinen, Martti 1992. Intressit. Teoksessa Raimo Blom & Martti Siisiäinen, *Politiikan sosiologia*. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 52. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suomen Sosialidemokraattinen Puolue – Finlands Socialdemokratiska Parti r.p. 1987. *Periaateohjelma*.
- Sänkiäho, Risto. 1995. The social basis for party support. Teoksessa Sami Borg & Risto Sänkiäho (toim.), *The Finnish voter*. Tampere: Painomainos.
- Thompson, Edward Palmer. 1963. *The making of English working class*. London: The Camelot Press.
- Tiainen, Hannes. 1997. *Tovereiden tasavalta*. Helsinki: Tammi.
- Tilastokeskus. 2003. *Suomi lukuina: työmarkkinat, yritykset*.
- Uino, Ari. 1994. Kansallinen Kokoomus 1918–1929. Teoksessa Pirkko Leino-Kaukianen & Ari Uino, *Suomalais-kansallinen kokoomus*. Vammala: Suomen Kansalliskirja Oy.
- Uutispäivä Demari 27.11.2009. *Vastuullinen oppositio tarjoaa oikeudenmukaisen vaihtoehdon*.
- Vares, Vesa 2008. *Suomalaiskansallinen Kokoomus: Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1944–1966*. Helsinki: Edita.
- Wright, Erik Olin. 1979. *Class, crisis and the state*. London: Verso.
- Woods, Alan & Grant, Ted. 2010. *The relevance of Marxism today*. www.newyouth.com/archives/theory. Luettu 10.10.2010.